

Onderzoek

Het verband tussen online pornografiegebruik, seksualiteit en zelfbeeld van jonge vrouwen – een pilotstudie

Tim van de Grift^{1,2}, Rieky Dikmans¹

¹Plastische, Reconstructieve en Handchirurgie, VU medisch centrum, Amsterdam

²Medische Psychologie, Sectie Gender en Seksuologie. VU medisch centrum, Amsterdam

Samenvatting

Doel: Online pornografie kan op meerdere wijzen van invloed zijn op 'offline' seksualiteit. Vrouwen kijken online porno, maar er is weinig onderzoek gedaan naar de invloed op zelfbeeld en seksualiteit binnen deze groep. Het doel van dit onderzoek was om een eerste aanzet te geven om deze thema's te onderzoeken.

Methodiek: In februari 2014 namen 53 vrouwelijke studenten deel aan dit pilotonderzoek. De zelfgeconstrueerde vragenlijst omvatte informatie over het pornogebruik, motivaties en gevoelens, en stellingen over de invloed van het porno kijken op zelfbeeld en seksualiteit.

Resultaten: De meerderheid van de vrouwen keek zelden online porno. De meest gerapporteerde motivaties om te kijken waren nieuwsgierigheid en opwinding, maar daarentegen werden ook gevoelens van schaamte, ongemak en afkeer werden gerapporteerd. Vrouwen rapporteerden dat online porno kijken leidde tot verhoogde zelfkritiek en toegenomen prestatiedruk. Dit was met name het geval bij vrouwen die vaker of samen met hun partner keken.

Discussie: In de literatuur wordt gesteld dat beïnvloeding van seksualiteit bij vrouwen door pornografie wordt gemedieerd via onder andere het zelfbeeld en seksuele socialisatie. Voor beide paden werden indicaties gevonden in het huidige onderzoek. De beperkingen van het pilotonderzoek en het onderzoeksontwerp begrenzen echter sterke uitspraken over dit onderwerp.

Conclusie: Zelfbeeld en seksualiteit van vrouwen lijken samen te hangen met online pornografiegebruik. Het huidige onderzoek heeft als doel om dit onderwerp op de klinische en onderzoeksagenda te zetten.

Pornografie is een belangrijk onderdeel van het internet, en naar verluidt zelfs een van de grote drijvende krachten achter de ontwikkeling van internet- en videot technologie (Coopersmith, 1999). Online pornografie is seksueel expliciet materiaal bestaande uit zowel verhalen en audio, maar voornamelijk uit foto's en video's (waaronder webcam materiaal). Circa 35% van het dagelijkse internetdownloadvolume betreft pornografisch materiaal, en de omzet van de Amerikaanse porno-industrie wordt geschat op 13 miljard

dollar per jaar (Szymanski & Stewart-Richardson, 2014).

De beschikbaarheid van online pornografisch materiaal heeft op meerder manieren invloed op de 'offline' wereld, bijvoorbeeld via illegale vervaardiging (kinderporno) of verspreiding (*revenge* porno) van materiaal. Maar online porno heeft ook invloed op de manier waarop de kijker zichzelf seksueel ontwikkelt en hoe hij of zij seksuele activiteit inricht of beleeft (Owens, Behun, Manning, & Reid, 2012). Naar schatting een derde van de vrouwen kijkt regelmatig naar online pornografie (Albright, 2008; Wall Street Journal, 2011). Ondanks dat het hier gaat om een beduidend lager percentage dan de mannelijke kijkers, is er weinig onderzoek gedaan naar de invloed van online porno kijken op het zelfbeeld en de seksualiteit van vrouwen. In 2011 is er een grote Nederlandse survey verricht. Daaruit bleek dat een derde van de vrouwen wel eens tijd aan online erotiek heeft besteed en slechts 2% een tot twee

T.C. van de Grift, MD, MSc, arts-onderzoeker

R.E.G. Dikmans, MD, arts-onderzoeker/seksuoloog i.o. NWS

Correspondentie: T.C. van de Grift, VU Medisch Centrum, Postbus 7057, 1007 MB Amsterdam. E: t.vandegrift@vumc.nl

Ontvangen: 1 december 2015; Geaccepteerd: 6 mei 2016

keer per week. Die laatste groep betrof met name vrouwen tot 55 jaar (Meerkerk, van den Ende, Altenburg, & Schoenmakers, 2011).

In een groot deel van het beschikbare online pornografische materiaal is de vrouwenrol seksueel gewillig en onderdanig. Daarnaast is het getoonde vrouwenlijf al dan niet chirurgisch of digitaal gecorrigeerd, en daardoor ‘perfecter’ dan het lijf van veel van de kijkers. Sociaal wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat beide trends leiden tot de seksualisering en objectificatie van het vrouwenlijf (meta-analyse van Grabe, Ward, & Hyde, 2008). Deze seksuele objectificatie, waarbij de vrouw wordt gereduceerd tot een seksueel lustobject, kan door vrouwen ook geïnternaliseerd worden; zogenaamde zelfobjectificatie. Zo wordt gesteld dat pornografiegebruik door vrouwen kan leiden tot een negatief zelfbeeld, verhoogde zelfobservatie, verminderd zelfvertrouwen en tot verminderde seksuele tevredenheid (Doornwaard et al., 2014; Woertman & van den Brink, 2012).

Er is een behoorlijk aantal onderzoeken beschikbaar dat de relatie tussen mediabeelden en het zelfbeeld van vrouwen beschrijft. Schoonheid wordt in de populaire media vaak gekoppeld aan geluk, succes en verlangen (Tylka, 2015). Er is beschreven dat beelden van dunne vrouwen leiden tot lichaamsgerelateerde stress en depressieve gevoelens onder meisjes en vrouwen (Grabe et al., 2008). De invloed van pornografische mediabeelden op het zelfbeeld van vrouwen heeft minder aandacht ontvangen. Online porno kijken leidt volgens Doornwaard en collega's (2014) tot een verlaagd zelfvertrouwen en verhoogde kans op zelfobservatie. De negatieve invloed van porno kijken op tevredenheid over het genitaal uiterlijk is – in tegenstelling tot mannen – bij vrouwen nooit statistisch bewezen (Peter & Valkenburg, 2014). Maar de aanname is wel veelvuldig bevestigd door klinische professionals die verzoeken voor genitale cosmetisch-chirurgische correcties ontvangen met expliciete referentie naar pornografisch materiaal (Cranney, 2015).

Naast de invloed van online pornografie op zelfbeeld, worden door porno ook verschillende andere (seksuele) rolpatronen gevoed. Seksuele socialisatie, ofwel het verwerven van kennis, vaardigheden en waarden om seksueel actief te worden, vormt een belangrijk voedingsbodemp voor het aangaan van seksuele relaties met anderen (Štulhofer, Buško, & Landripet, 2010).

Het doel van het huidige onderzoek was om de samenhang van online porno kijken met het zelfbeeld en de seksuele tevredenheid van jonge Nederlandse vrouwen te onderzoeken. Deze pilotstudie heeft als doel het identificeren van mogelijke aandachtsgebieden voor vervolgonderzoek en/of -interventies. De hypothese was dat online pornogebruik door vrouwen samenhangt met een kritische kijk op hun lichaam en dat ondanks de positieve effecten van porno kijken (bijv. opwinding, seksuele creativiteit in het contact met de

partner), dit kan leiden tot negatieve effecten (bijv. zelfkritiek of prestatiedruk).

Method

Procedure en participanten

De data werden verzameld in het kader van een onderzoek onder studenten naar seksueel gedrag. In februari 2014 werd aan 72 universitaire studenten een papieren vragenlijst verstrekt tijdens een niet-curriculair hoorcollege, georganiseerd door de betreffende studievereniging. Het ging hier om bachelorstudenten van de opleiding psychologie; een opleiding met veel vrouwelijke studenten. Er was sprake van volledig vrijwillige en anonieme deelname aan het onderzoek. Van de 59 respondenten die tijdens de pauze van het hoorcollege de vragenlijsten invulden, werden de mannelijke respondenten ($n = 6$) geëxcludeerd. Relatiestatus en frequentie van online pornografiegebruik werden niet als inclusie- of exclusiecriteria gehanteerd. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 21 jaar. Circa de helft van de respondenten rapporteerde geen relatie te hebben, de andere helft had een relatie met een man. Er waren geen respondenten die rapporteerden een relatie met een vrouw te hebben (Tabel 1).

Meetinstrument

Op basis van bestaande literatuur (Goodson, McCor-

Tabel 1. *Kenmerken deelnemers (n=53)*

Gemiddelde leeftijd in jaren (min-max)	21 (19-28)
	<i>n</i> (%)
Partnerstatus	
geen	27 (52)
man	25 (48)
vrouw	0 (0)
Frequentie pornogebruik	
≥ 1 maal per week	1 (2)
≥ 1 maal per maand	4 (8)
≥ 1 maal per jaar	16 (31)
< 1 maal per jaar	31 (60)
Gezelschap	
alleen	19 (66)
partner	9 (30)
vrienden	5 (17)
anders	2 (7)

Nota In verband met ontbrekende data tellen de ruwe aantallen niet altijd op tot 53 deelnemers. Bij de vraag naar gezelschap waren meerdere antwoorden mogelijk.

mick, & Evans, 2000; Albright, 2008) werd een vragenlijst opgesteld. De vragenlijst omvatte achtergrondkenmerken en kenmerken van het pornografiegebruik (frequentie, gezelschap) van de respondent. Online pornografie werd geïdentificeerd als “via internet verkregen beeldmateriaal van seksuele aard, zoals bijvoorbeeld films, foto's of webcamschows”, visuele digitale pornografie dus. Tevens werd een aantal verschillende motivaties en gevoelens omtrent online pornografiegebruik bevraagd (bijvoorbeeld “Pornogebruik om nieuwe seksuele technieken te leren” of “Ik voel mij

beschaamd als ik porno kijk"). Respondenten konden aangeven of dit wel of niet van toepassing op hen was. Ten slotte werd een aantal stellingen over mogelijke gevolgen van online pornografiegebruik voorgelegd. Op een 5-punts likert-schaal kon de mate van toepasbaarheid worden aangegeven (1 = helemaal oneens tot 5 = helemaal eens). Deze stellingen bevroegen zowel relationele aspecten als zelfbeeld in relatie tot online pornografie (bijvoorbeeld "Pornografie maakt mij ontevreden/onzeker over mijn lichaam" en "De pornoacteurs/-actrices zijn doorgaans aantrekkelijker dan mijn partner").

Analyse

Data werden geanalyseerd in SPSS versie 20. Beschrijvende gegevens en het gerapporteerde pornografiegebruik van de deelnemers werden berekend, evenals de gemiddelde waarden van gerapporteerde motivaties, emoties en gevolgen. Het verband tussen de gevolgen van pornografiegebruik en partnerstatus, frequentie en gezelschap tijdens het kijken werd getoetst door middel van *one-way* ANOVA-analyse, het verband van leeftijd met de gevolgen van pornografiegebruik werd getoetst met behulp van een *point-biserial* correlatieanalyse. Uitkomsten met een *p*-waarde van < 0.05 werden als statistisch significant beschouwd.

Resultaten

Pornografiegebruik

Van de tweeënvijftig deelnemers met beschikbare data rapporteerde de meerderheid maximaal eenmaal per jaar naar online pornografie te kijken (60%; Tabel 1). De overige respondenten keken meerdere malen per jaar (31%), per maand (8%) of per week (2%). Daarnaast gaven de respondenten die pornografische websites bezochten aan dit met name alleen (66%) of met een partner te doen (30%).

Motivatie en gevoelens

De vragen betreffende motivaties en gevoelens bij het online pornografiegebruik werden door 29 deelnemers ingevuld. Wat betreft de motivatie om online pornografie te bekijken ("Ik kijk naar pornografische websites vanwege...") werden nieuwsgierigheid (45%) en seksuele opwindning (41%) het meest frequent gerapporteerd. Minder vaak gerapporteerde motivaties waren ontspanning ($n = 6$), vervulling van seksuele fantasieën ($n = 4$), nieuwe technieken leren ($n = 3$) en verbetering van partnerrelatie ($n = 2$; Tabel 2). Online pornografie werd niet als belangrijk ervaren door de respondenten: voor zeven respondenten was het (zeer) belangrijk voor het bereiken van seksuele opwindning en voor vijf respondenten was het (zeer) belangrijk voor het vervullen van seksuele fantasieën.

De meest gerapporteerde emoties tijdens online pornografiegebruik ("Als ik denk aan mijn pornografiegebruik voel ik...") waren seksuele opwindning (68%) en vermaak (39%). Maar ook gevoelens van schaamte,

ongemak en afkeer (allen $n = 6$) werden gerapporteerd. Gevoelens van boosheid, schuldgevoel en angst voor veroordeling werden minder frequent gerapporteerd (Tabel 2).

Tabel 2. Gerapporteerde motivaties ($n = 29$) en gevoelens ($n = 28$) van vrouwen bij online pornografiegebruik

	<i>n</i> (%)
Ik kijk naar pornografische websites...	
... uit nieuwsgierig naar seks	13 (45)
... om seksueel opgewonden te raken	12 (41)
... als ontspanning	6 (21)
... om mijn seksuele fantasie te vervullen	4 (14)
... om nieuwe seksuele technieken aan te leren	3 (10)
... om mijn seksuele relatie met mijn partner te verbeteren	2 (7)
... anders	6 (21)
Als ik denk aan mijn online pornografiegebruik voel ik...	
...opwindning	19 (68)
...vermaak	11 (39)
...schaamte	6 (21)
...oncomfortabel	6 (21)
...walging of afkeer	6 (21)
...angst voor veroordeling	2 (7)
...boosheid	2 (7)
...schuldgevoel	1 (4)

De samenhang van porno kijken met seksuele tevredenheid en zelfbeeld

Achtentwintig vrouwen beoordeelden de stellingen aangaande de gevolgen van online pornografiegebruik op seksuele relaties (zes stellingen) en zelfbeeld (vier stellingen; Tabel 3). Wat betreft relationele gevolgen, werden de samenhang met mate van interesse van de partner ("Porno geeft mij het gevoel dat ik meer moet doen om mijn partner geïnteresseerd te houden") en seksuele grenzen ("Pornografie heeft mijn seksuele grenzen verlegd") het sterkst van toepassing beoordeeld. Een aanzienlijk deel van de respondenten gaf aan het hier (helemaal) mee eens te zijn ($n = 10$). Op de overige relationele onderwerpen, zowel positieve (kwaliteit van de seks, communicatie met de partner) als negatieve (frequentie van de seks, mogelijkheid tot opwindning), werd online pornografie als minder invloedrijk beoordeeld.

Respondenten rapporteerden over het algemeen dat zowel hun lichaamsbeeld als zelfvertrouwen weinig beïnvloed werden door online pornografiegebruik. Echter, een significant deel van de respondenten gaf aan het (helemaal) eens te zijn met het de stelling over de invloed van het online pornografiegebruik op de beleving van het eigen lichaam ("Porno kijken maakt dat ik kritischer ben op mijn eigen lichaam") en op ervaren prestatiedruk ("Porno geeft mij meer druk om seksueel te presteren", Tabel 3).

Er werden geen statistisch significante verschillen in de gerapporteerde gevolgen van online pornografiegebruik gevonden tussen respondenten met en zonder een relatie. Ook leeftijd was niet significant gecorreleerd met de gerapporteerde gevolgen van porno. Respondenten met een hogere frequentie van online por-

Tabel 3. De invloed van online pornografiegebruik op aspecten van relaties en zelfbeeld (n=28)

	Gemiddelde* (SD)	(helemaal) eens** (n)
Relaties		
porno geeft mij het gevoel dat ik meer moet doen om mijn partner geïnteresseerd te houden	2.7 (1.5)	10
pornografie heeft mijn seksuele grenzen verlegd	2.2 (1.4)	10
porno kijken verbetert de seks met mijn huidige (seks)partner	2.0 (1.1)	2
pornografie helpt mij om te praten over mijn wensen op seksueel gebied	2.0 (1.1)	2
ik heb minder 'echte seks' door porno	1.6 (1.1)	2
porno maakt dat ik minder opgewonden raak tijdens 'echte seks'	1.5 (0.9)	1
Zelfbeeld		
porno kijken maakt dat ik kritischer ben op mijn eigen lichaam	2.6 (1.4)	7
porno kijken maakt dat ik kritischer ben op het lichaam van mijn partner	1.7 (1.1)	2
porno geeft mij meer druk om seksueel te presteren	2.8 (1.4)	9
porno kijken maakt dat ik me seksueel zekerder voel	2.0 (1.0)	3

* gemiddelde mate van instemming (1 = helemaal oneens tot en met 5 = helemaal eens)

** aantal respondenten dat het (helemaal) eens is met de stelling

nografiegebruik rapporteerden significant vaker dat pornografie de kwaliteit van hun seksleven verbeterd had ($F(1,24) = 4.45, p < .05$), maar ook vaker dat het hun seksuele grenzen verlegd had ($F(1,24) = 7.87, p < .01$) en kritischer had gemaakt op het eigen lichaam ($F(1,24) = 3.05, p < .05$) in vergelijking met de groep die vrijwel nooit porno keek. Ten slotte rapporteerden mensen die samen met hun partner online pornografie keken vaker zelfkritiek op eigen lichaam als gevolg van het online pornogebruik ($F(1,26) = 4.83, p < .05$) dan de groep die dit alleen deed. Verhoogde kritiek op het lichaam van de partner werd niet gevonden.

Discussie

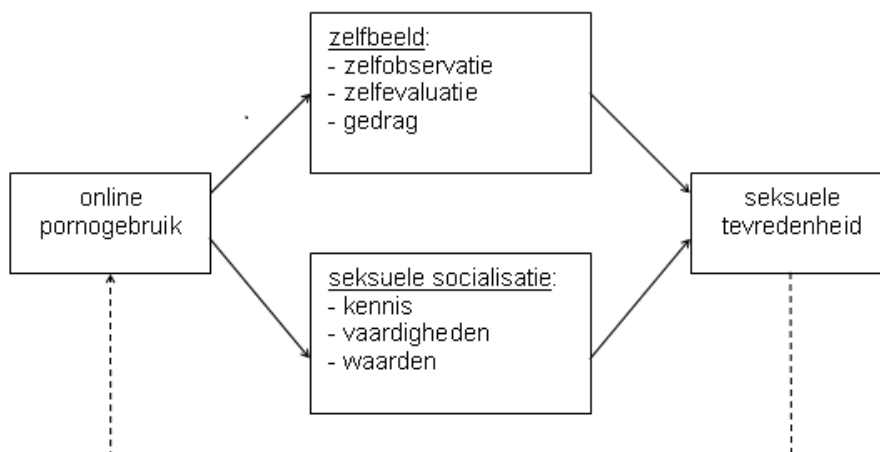
In het huidige pilotonderzoek onderzochten we het online pornogebruik onder jonge vrouwelijke studenten en de invloed hiervan op hun zelfbeeld en seksualiteit. De frequentie van het pornogebruik van de respondenten lag laag, hetgeen in overeenstemming is met eerder onderzoek (Albright, 2008; Cranney, 2015; Meerkerk et al., 2011). De kleine groepen maken het statistisch onderbouwen van mogelijke hypothesen lastig. Vrouwen gaven aan dat de motivatie om online porno te bekijken met name uit nieuwsgierigheid lijkt

te zijn, of om opwinding te ervaren. De online porno wordt daarentegen niet als zeer belangrijk ervaren om opgewonden te raken. Als gevolg van porno ervaren de vrouwen een hogere seksuele prestatiedruk en zijn zij kritischer op hun eigen lichaam tijdens seks. Dit werd het meeste gerapporteerd door vrouwen die vaker porno keken en door vrouwen die dit samen met hun (mannelijke) partner keken.

Op basis van de bestaande wetenschappelijk onderzoeken kunnen de resultaten van het huidig pilotonderzoek in een theoretisch model geplaatst worden. De invloed van online porno kijken op seksuele tevredenheid wordt in het model via een aantal paden gemeedeed. De beïnvloeding via het zelfbeeld en seksuele socialisatie zijn twee veronderstelde paden (Figuur 1).

De invloed van porno op seksualiteit via zelfbeeld

In het huidige onderzoek is niet specifiek gevraagd naar genitaal zelfbeeld, maar hier wordt verondersteld dat verhoogde zelfkritiek als gevolg van porno kijken doorwerkt. Met name wanneer het vaker of met mannelijke partner wordt bekeken. De vraag is in hoeverre het genitale zelfbeeldprobleem alleen van invloed is op verminderde seksuele tevredenheid bij de meeste

Figuur 1. Invloed van online pornogebruik op de seksuele tevredenheid van vrouwen

vrouwelijke pornokijkers. Mogelijk zijn de hieruit voortvloeiende zelfobservatie en –evaluatie van sterkere invloed. Verhoogde zelfobservatie, bijvoorbeeld door het (onbewust) meten van het eigen lichaam en seksuele prestatie aan pornografische beelden, verlaagt de kans op seksuele opwindning en tevredenheid, zie bijvoorbeeld bevindingen in experimenteel onderzoek, zoals van Van Lankveld en Bergh (2008). Ook negatieve zelfevaluatie, in het huidige onderzoek bijvoorbeeld gemeten als reactie op de stelling "Porno kijken maakt dat ik kritischer ben op mijn eigen lichaam", leidt tot verminderde seksuele tevredenheid (Woertman & van den Brink, 2012). Deze uitkomsten uit het huidige onderzoek komen overeen met eerder onderzoek (Albright, 2008; Morrisson, Ellis, Morrisson, Bearden, & Harriman, 2006). Echter, eerder onderzoek beschreef tevens dat vrouwen met een verhoogd zelfbewustzijn een kleinere kans hadden op seksueel gedrag dat niet overeenkwam met hun persoonlijke voorkeuren (Gibbons, 1978). Verhoogd zelfbewustzijn tijdens seks kan dus ook leiden tot een zelfbewustere evaluatie van individuele voorkeuren en het vormgeven van passende seksuele contacten.

De invloed van porno op seksualiteit via seksuele socialisatie

In de literatuur wordt gesteld dat het bekijken van online pornografisch materiaal, seksuele tevredenheid via de beïnvloeding van seksuele socialisatie op meerdere manieren kan bepalen. Zo kan het ideeën over de vrouwelijke rol of prestatie tijdens seks voeden, maar ook gevoelens en gedrag, hetgeen ook blijkt uit de reactie van de respondenten tijdens huidig onderzoek. Daarnaast is in de literatuur gerapporteerd dat pornogebruik geassocieerd is met meer seksuele agressie, angst en vermijding van seksualiteit (Owens et al., 2012; Szymanski & Stewart-Richardson, 2014; Tylka, 2015). Vermijding van seksuele activiteit kan overigens weer leiden tot een verhoogde online pornoconsumptie.

Een belangrijk aspect van de invloed van porno kijken is ook de relationele setting waarin het bekeken wordt. Allereerst is in de literatuur beschreven dat het kijken samen met een partner vaker geassocieerd is met toegenomen seksuele activiteit en minder verveling (Daneback, Træen, & Mansson, 2009), maar anderzijds wordt in dit onderzoek gevonden dat vrouwen die samen met hun man kijken ook sterkere zelfkritiek rapporteren. Daarnaast is van invloed hoe het pornogebruik van de ene partner zich verhoudt tot dat van de ander. Dit kan een indicatie zijn van verschillende seksuele behoeften binnen een relatie en zou voor potentiële conflicten kunnen zorgen. Zoals eerder gezegd kijken vrouwen gemiddeld minder online porno dan mannen, zoals ook in huidig onderzoek werd gevonden (de geëxcludeerde mannelijke studenten rapporteerden een hoger online pornogebruik). Een groot verschil in pornoconsumptie binnen een relatie vergroot de kans op relationele instabiliteit, agressie en

seksuele ontevredenheid (Willoughby, Carroll, Busby, & Brown, 2015).

Beperkingen en Implicaties

De aard van het pilot-onderzoek heeft tot gevolg dat er slechts oriënterende uitkomsten gepresenteerd kunnen worden. Als gevolg van de kleine groep deelnemers en de beperkte online pornoconsumptie moeten deze uitkomsten ook met name als uitnodiging voor verdere klinische verkenning en vervolgonderzoek gezien worden. Vrouwen in huidig onderzoek rapporteren weinig van online porno gebruik te maken, maar ook dat de porno die ze kijken van weinig invloed op hun leven is. Echter, het blijkt dat er wel verhoogde zelfkritiek en prestatiedruk ervaren worden. Mogelijk vindt een deel van de beïnvloeding onbewust of via de partner plaats, of hebben de deelnemers hun pornoconsumptie onder gerapporteerd.

Tevens dient genoemd te worden dat dit onderzoek beperkt was door een aantal methodologische problemen. Allereerst is er gebruik gemaakt van een zelf geconstrueerd meetinstrument, en is dus niet te bepalen wat de sensitiviteit is voor de beoogde doelstelling. Daarnaast zijn de respondenten hoogopgeleide vrouwen, en is de representativiteit van de steekproef dus beperkt.

Daarnaast is het belangrijk om te realiseren dat er in het algemeen nog geen consensus bestaat over de richting van de causaliteit binnen de relatie tussen zelfbeeld en seksualiteit. Op basis van de huidige bevindingen moet elke suggestie van causale interpretaties uitgesloten worden door het cross-sectionele karakter van de studie. Vervolgonderzoek zou kunnen kijken of een negatief zelfbeeld nu leidt tot seksuele dysfunctie, of dat seksuele dysfunctie andersom leidt tot een negatief zelfbeeld. Daarnaast worden andere sociale invloeden vaak niet meegenomen in onderzoek naar dit onderwerp. Er zou gekeken kunnen worden naar andere mechanismen van zelfobjectificatie (bijv. via de 'selfie-cultuur' op social media) en wat de invloed is van het gedrag en voorkeuren van de partner. Ook zou het goed zijn om de effectiviteit van interventies voor vrouwelijke pornogebruikers specifiek te beschrijven en te onderzoeken. Ten slotte zou het type pornografie ook meegenomen kunnen worden in een onderzoekontwerp. Er is op dit moment een groeiende markt voor vrouwvriendelijke porno (porna genoemd). Het effect van het meer op de vrouwelijke beleving geënte materiaal (bijv. emotionele ontwikkeling binnen de verhaallijn, seksuele rol vrouw) op zelfbeeld en seksualiteit zouden ook bij kunnen dragen aan begrip van de relatie tussen porno en seksualiteit bij vrouwen.

Toekomstig onderzoek

Zoals boven aangeduid zijn een aantal zaken van belang om deze pilotstudie te vertalen naar een goed doordacht vervolgonderzoek. Om de initiële onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden zal de po-

pulatie aan de hand van een powercalculatie, die gebaseerd is op een gestandaardiseerde uitkomstmaat, aanzienlijk moeten worden vergroot. Op deze manier kunnen er voldoende grote subgroepen ontstaan van de verschillende niveaus van pornogebruik. De uitkomstmaat zal moeten worden gemeten door een gevalideerd meetinstrument. De inclusie zal een breder en meer representatief karakter moeten hebben en punten zoals sociaaleconomische status, zelfbeeld en uitgebreide seksuele anamnese zullen moeten worden uitgevraagd. De auteurs doen een aanbeveling voor het uitvoeren van experimenteel onderzoek om causaliteit van de gevonden verbanden te toetsen.

Conclusie

Het huidige pilotonderzoek beschrijft de samenhang van online pornografie met de seksualiteit en zelfbeeld van jonge vrouwen. Vanuit de theorie zou pornografie de vrouwelijke seksualiteit kunnen beïnvloeden via het voeden van een negatief zelfbeeld (zelfobjectificatie) of via seksuele socialisering. Ondanks de methodologische beperkingen en de lage pornografieconsumptie werden voor beide factoren aanwijzingen gevonden. Echter, de invloed van pornografie werd door de vrouwen niet altijd als groot ervaren. Huidig onderzoek moet gezien worden als een uitnodiging voor klinische en wetenschappelijke uitdieping van dit onderwerp.

Literatuur

- Albright, J. M. (2008). Sex in America online: An exploration of sex, marital status, and sexual identity in Internet sex seeking and its impacts. *Journal of Sex Research, 45*, 175-186.
- Coopersmith, J. (1999). The role of the pornography industry in the development of videotape and the internet. In *Technology and Society, 1999. Women and Technology: Historical, Societal, and Professional Perspectives. Proceedings. 1999 International Symposium on* (pp. 175-182). IEEE.
- Cranny, S. (2015). Internet pornography use and sexual body image in a Dutch sample. *International Journal of Sexual Health, 1*, 1-8.
- Daneback, K., Træen, B., & Månsson, S. A. (2009). Use of pornography in a random sample of Norwegian heterosexual couples. *Archives of Sexual Behavior, 38*, 746-753.
- Doornwaard, S. M., Bickham, D. S., Rich, M., Vanwesenbeeck, I., van den Eijnden, R. J., & Ter Bogt, T. F. (2014). Sex-Related Online Behaviors and Adolescents' Body and Sexual Self-Perceptions. *Pediatrics, 134*, 1103-1110.
- Gibbons, F. X. (1978). Sexual standards and reactions to pornography: Enhancing behavioral consistency through self-focused attention. *Journal of Personality and Social Psychology, 36*, 976-987.
- Goodson, P., McCormick, D., & Evans, A. (2000). Sex and the Internet: A survey instrument to assess college students' behavior and attitudes. *Cyber Psychology and Behavior, 3*, 129-149.
- Grabe, S., Ward, L. M., & Hyde, J. S. (2008). The role of the media in body image concerns among women: a meta-analysis of experimental and correlational studies. *Psychological bulletin, 134*, 460.
- Meerkerk, G.J., van den Ende, D.V., Altenburg, M., & Schoenmakers, T.M. (2011). De opwindning voorbij. Aard, ernst en omvang van gebruik en problematisch gebruik van online pornografie in Nederland. *Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving, Rotterdam*.
- Morrison, T. G., Ellis, S. R., Morrison, M. A., Bearden, A., & Harriman, R. L. (2007). Exposure to sexually explicit material and variations in body esteem, genital attitudes, and sexual esteem among a sample of Canadian men. *The Journal of Men's Studies, 14*, 209-222.
- Owens, E. W., Behun, R. J., Manning, J. C., & Reid, R. C. (2012). The impact of internet pornography on adolescents: a review of the research. *Sexual Addiction & Compulsivity, 19*, 99-122.
- Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2014). Does exposure to sexually explicit internet material increase body dissatisfaction? A longitudinal study. *Computers in Human Behavior, 36*, 397-307.
- Štulhofer, A., Buško, V., & Landripet, I. (2010). Pornography, sexual socialization, and satisfaction among young men. *Archives of Sexual Behavior, 39*, 168-178.
- Szymanski, D., & Stewart-Richardson, D. (2014). Psychological, relational, and sexual correlates of pornography use on young adult heterosexual men in romantic relationships. *The Journal of Men's Studies, 22*, 64-82.
- Tylka, T. L. (2015). No harm in looking, right? Men's pornography consumption, body image, and well-being. *Psychology of Men & Masculinity, 16*, 97.
- "The Online World of Female Desire". *The Wall Street Journal*. Bekeken op 18 Augustus 2015.
- Van Lankveld, J., & Bergh, S. (2008). The interaction of state and trait aspects of self-focused attention affects genital, but not subjective, sexual arousal in sexually functional women. *Behaviour Research and Therapy, 46*, 514-528.
- Willoughby, B. J., Carroll, J. S., Busby, D. M., & Brown, C. C. (2015). Differences in pornography use among couples: associations with satisfaction, stability, and relationship processes. *Archives of Sexual Behavior, 1*-14.
- Woertman, L., & van den Brink, F. (2012). Body image and female sexual functioning and behavior: A review. *Journal of Sex Research, 49*, 184-211.

Summary

The relation of online pornography consumption on sexuality and body image of young women - Pilot study

Aim: Online pornography may influence offline sexuality in multiple ways. Even though women watch porn too, only limited research on the effects on body image and sexuality has been conducted. The aim of the current study was to make a first effort on researching these topics. **Method:** In February 2014, 53 female students participated in the current pilot study. The self-constructed questionnaire comprised information about porn consumption, motivations and feelings, and statements about the impact of porn consumption on body image and sexuality. **Results:** The majority of women rarely watched porn. Most reported motivations to watch were curiosity and arousal, but feelings of shame, discomfort and aversion were also mentioned. Women reported that online porn consumption led to increased self-criticism and pressure to perform. This was highest in women who watched porn more often or watched together with their partners. **Discussion:** Previous scholars stated that the influence of sexuality by pornography is mediated by body image and sexual socialization. Both pathways were confirmed in the current study. The constraints of the current study design however prevent strong statements. **Conclusion:** Body image and sexuality in women seem to be associated with online pornography consumption. The current study aims to put the subject on the clinical and research agenda.

Keywords: pornography, women, body image, sexual satisfaction

Trefwoorden: pornografie, vrouwen, zelfbeeld, seksuele tevredenheid